

RECENSIE

Iepenloftspul Bantega terug met De Sûnderes

Na vijf jaar afwezigheid staat het Iepenloftspul van Bantega weer op de planken met de Sûnderes. De locatie is ook dit keer weer bijzonder als bij de voorgaande edities. Het podium is gebouwd op het water van de Kolk.

De Sûnderes vertelt het verhaal van kinderboekenschrijfster Nina die na jaren weer terugkeert naar haar geboortedorp Bantega. Vlakbij de plek waar ze opgroeide zit een visser bij de Kolk. Ze raken aan de praat en Nina haalt hem over om samen verhalen te verzinnen over alles wat op deze plek is gebeurd of kan gebeuren. De Sûnderes is een komisch en magisch theaterstuk op een bijzondere locatie. Het is een verhaal over fantasie, vriendschap, vertwijfeling en het terugvinden van jezelf.

Het verhaal is geschreven door Eelco Venema. In 2018 nam hij ook Weispield op de Tsjûkemaar voor zijn rekening. De regie is in handen van Regina Visser. De hoofdrollen zijn voor Amarens Bergstra – Kroes als Nina en Marten Wesselius als de visser Frans.

Iepenloftspul Bantega stond vijf jaar geleden voor het laatst op de planken met Weispield. Door een bestuurswissel en de coronapandemie heeft de organisatie de tijd

genomen. „Dat was bewust”, zegt secretaris Jantsje van der Veen. „Vorig jaar kwamen zoveel iepenloftspullen uit, dat wij een extra jaar over hebben geslagen.”

Waar met Weispield de logistiek een uitdaging was (het iepenloftspul speelde zich op het eiland de Marchepôle af), heeft Bantega het zichzelf dit keer gemakkelijker gemaakt. De voorstelling is in het weiland van familie van Jantsje van der Veen. „Ze vinden het leuk dat we het hier houden. Het scheelt ons ook weer: de lijntjes zijn kort.”

De Sûnderes is de vierde productie van Iepenloftspul Bantega. Eerder zette het dorp Straverus (2012), De Berch (2015) en Weispield (2018) op de planken. Bantega dingt ook dit jaar weer mee naar de Gouden Gurbe. De vereniging won de prijs al eens voor de mooiste vormgeving.

De Sûnderes wordt in tussen 8 en 17 juni zes keer opgevoerd. Kijk voor speeldata op www.iepenloftspulbantega.nl/spyldata.

GOOITSEN EENLINGO

Brassband De Bazuin tweede op DOBC

MARIJKE NICOLAI

GRONINGEN In de kampioensdivisie deden zes bands een gooi naar het goud op de Dutch Open Brass Band Championships (DOBC), zaterdag in de Oosterpoort in Groningen.

Het internationale brassbandconcours is onderdeel van de Groningen Brass Experience. Brassband De Bazuin Oenkerk onder leiding van Jaap Muschenga mocht het spits afbijten, en deed dat met succes.

In een programma van dertig minuten speelde de band de lyrische cornet- en euphoniumsolo *Novella* van Ben Hollings. Solisten Yvonne Galama en Hendrik de Boer hebben op indrukwekkende wijze hun muzikale kwaliteiten laten horen.

De keuze voor het wedstrijdwerk viel voor de Oenkerkers op *A Brussels Requiem* van Bert Appermont. De jongogende band was solistisch zeer sterk en goed in balans. Musschenga zette hiermee een uitstekende vertolking neer van een stuk op niveau, wat door de jury met een twee-

de plaats werd beloond.

Winnaar van de avond werd regerend wereldkampioen brassband Willebroek uit België. In het openingswerk *Fanfare for the Best* van Thomas Doss werd in de lyrische beginmaten gelijk het verschil gemaakt door de grootse totaalklank van de band. In *Explorers on the Moon* van Paul Raphael dirigeerde Frans Violet zijn muzikanten met grote drive naar de slotnoot. Met een terechte beoordeling van 96 punten was het optreden van de Belgen het hoogtepunt van de avond.

De Provinciale Brassband Groningen, voor de laatste maal onder leiding van Richard Visser, imponeerde met de cornetsolo *Only in Sleep* van Eriks Esenvalds. Solist Robert Ernest kreeg alle ruimte om te soleren, mede door de ragfijne begeleiding van de band. De Groningers behaalden met hun totaalprogramma een vierde plaats.

Winnaar in de eerste divisie werd Youth Brass Band North Rhine Westphalia uit Duitsland. In de tweede divisie ging Martini Brassband Groningen er met de winst vandoor.

Oerol-hit 'Sâlt' van Tryater: denken met je huid

Eva Meijering en Michelle Samba. FOTO NEEKE SMIT

Sâlt van Tryater is nu al een van de hits van het Oerol-festival. Over meer dan alleen het eczeem van actrice Eva Meijering. Met de octopus als onderbewustzijn.

JACOB HAAGSMA

De première, zaterdagmiddag, in een duinpan bij Oosterend. Een fris windje jaagt fijn zand over onze huid, toch al geteisterd door de zon. Maar dat is nog niets vergeleken bij de folteringen die Eva moet doorstaan, het personage in *Sâlt*.

Weinig details blijven ons bespaard. De

huid als een kriebeltrui die nooit went en die je niet uit kunt trekken, als een binnenste-buiten gekeerde cactus. Eva vertelt hoe haar kleren aan haar huid kleven en met zout water moeten worden losgeweekt, een pijnlijk proces. En hoe haar huid steeds verschillende kleuren en texturen aanneemt. Hoe zout water ook een verlossing kan betekenen, vandaar de titel.

Dit personage deelt haar voornaam met Eva Meijering, de actrice. En inderdaad, Meijering heeft zelf eczeem, al heel lang en best heftig. *Sâlt* is gebaseerd op haar verhaal en haar herinneringen, al heeft ze alles uit handen gegeven aan tekstschrijver Frank Siera en regisseur Michaël Bloos. Om er kunst van te maken. Ja, het had misschien door iemand anders gespeeld kunnen worden. Maar, zegt Bloos: „De grond komt bij Eva vandaan. Ik kan me er niet aan onttrekken dat je dat voelt, als kijker.”

Maar *Sâlt* gaat niet alleen over eczeem, het gaat over iets groters. „Wy ha allegearre ús lichem, wy dogge it mei wat wy krije.” Ze las een artikel over de grote ziektes van deze tijd. Spijsverteringsziektes, huidziektes zoals die van haar, burnout, overspannenheid.

OEROL

Tranen bij de 'Gendermonologen'

Gendermonologen FOTO FOTO NEEKE SMIT

Cultuurredacteur Jacob Haagsma zwerft dezer dagen over Terschelling wegens festival Oerol. Wat treft hij daar aan?

En, Jacob, hoe is het met de Oerol-drukte?

Nou, het is druk, maar is er meer of minder volk dan andere jaren? Lastig te zeggen. Op het nieuwe terrein De Deining kun je soms over de mensen lopen, maar dat is het enige festivalhart dit jaar, en voorheen waren dat er meer. Doeksen zegt dat er meer bootkaartjes verkocht zijn en de organisatie zegt dat er meer kaartjes en polsbandjes aan de man gebracht zijn dan vorig jaar in het eerste weekend. De

„Dy ha allegearre te krijen mei hoe't wy omgean mei stress, hoe't wy lústerje nei ús lichem. De skieding tusken holle en lichem, tusken ratio en emoasje wurdt sa grut, der komt in momint dat it lichem seit: ja, no kin it net mear.”

En dan zegt ze iets waardoor we snappen waarom *Sâlt* hier staat, temidden van het gruiszige zand en vlakbij het zoute water van de Noordzee, op een festival dat zo veel werk maakt van locatie en van noties als duurzaamheid. „It hat foar my ek te krijen mei hoe't wy omgean mei de natoer yn syn algemienheid, it milieu, alles. Us lichem is ek natoer.”

Eva Meijering staat (zit, en ligt) niet alleen te spelen in deze duinpan. Om haar heen staan enorme grijparmen, acht stuks. Het is tegelijkertijd een octopus en een afspiegeling van Eva's onderbewustzijn. Dat krijgt allemaal de stem van Michelle Samba, die met slagwerk, *loops* en fraai Fries een soort poëzie bedrijft.

Octopus: een vreemd wezen, met zijn drie harten en ontbrekende ruggegraat. Maar hun brein zou sterke overheenkomsten vertonen met dat van de mens. En zijn huid verandert

van kleur, naarmate de situatie. Dat is bij Eva ook zo. „Myn hûd lit sjen hoe't it echt mei my giet.”

In de *Metamorfosen* van Ovidius leveren mensen een strijd met hun eigen aard, hun eigen natuur, en veranderen ze in een natuurfenomeen. „Ik sei tsjin Frank: kinst dêr wat mei? Hoe't wy omgean mei ús lichem, mei kontrole, hoe't wy tinke dat wy kontrole ha. Dêr binne wy hiel goed yn, ik ek.”

Plus, zegt regisseur Bloos: „Na de filosoof Descartes, 'ik denk dus ik ben', is het verschil tussen lichaam en hoofd gigantisch geworden, daar is een enorme scheiding in ontstaan. Maar die octopus heeft zoveel neuronen in zijn huid, volgens wetenschappers kun je dat classificeren als brein. Hij kan denken met zijn huid. Daarom is dat een perfecte metafoor voor waar Eva naar toe zou kunnen bewegen. Ze wordt wakker in haar onderbewustzijn, en dat is die octopus. Die haar leert om brein en lichaam dichter bij elkaar te brengen. Omdat voor die octopus lichaam en brein een zijn. Dat is voor ons de grote metafoor.”

En dat is ook een soort ideaalbeeld. Meijering: „Wy spendeare in protte jild oan theraputen en kursussen om mear yn it lichem te kommen en sa. Ik ek. Datst fiele kinst wat nedich is, wat de bêste kar is. Mar oan de oare kant: as wy allinnich mar ympulsen binne, en folgje wat wy wolle, ja, dat kin net. Ik wit net wa der dan bart mei de wrâld en de minsken. Der moat ek kontrole wêze. Beskaving.”

In het begin van de voorstelling gaat het over woorden en wat die kunnen doen. Aan het eind gaat Eva dansen, praat ze met haar lichaam. „Dansen is ook een taal”, zegt Bloos, „zonder woorden.” Meijering: „It lichem docht dan it wurk, dat hat de lieding.”

En zo wordt het eczeem van Eva Meijering, de 'grond' van deze voorstelling, de ingang tot iets groters. Bloos: „Ik denk dat de diepere dingen in onszelf altijd ook iets zeggen over de maatschappij waarin we met zijn allen samenleven. Daarom vertellen we niet een verhaal aan onszelf in onze slaapkamer, daarom willen we het publiek daar deelgenoot van maken. Dat we vanuit die persoonlijke verhalen iets kunnen vertellen dat ons allemaal aangaat.”

Dat verhaal wordt hier, voor het Oerolpubliek, grotendeels verteld in het Nederlands, met 'behapbare' flarden Fries tussen door. De teksten van Michelle Samba, die met stem en muziek het 'poëtisch onderbewustzijn' vertolkt, zijn welbewust in klankrijk Fries. Bloos: „Juist door de poëzie van de Friese taal, is dat echt een uitnodiging voor het Fries. Dat is ook een taak van een Fries gezelschap. We hebben meerdere niet-Friestalige mensen gehad, die zeiden: wat is dat een mooie taal.”

En met Meijering's eczeem gaat het goed, momenteel. „As ik hurd wurkje, giet it altiten wol goed. Nei Oerol sil it wol minder wurde.” En dat ze hier aan zee zit, met het zoute water vlakbij, dat scheelt ook.

bezettingsgraad is nu al 85 procent. Maar er waren en zijn nog steeds bedden en campingplaatsen beschikbaar.

Het beeld is dus gemengd. En hoe staat het met de kunst?

Uitstekend. Inhoudelijk maakt Oerol elk jaar stappen, maar het lijkt wel of er een bepaalde standaard-kwaliteitsdrempel is. Ik heb in ieder geval nog geen zeperd gezien. *Sâlt* van ús eigen Tryater lijkt een van de grootste Oerol-hits te worden, daar hoor je echt mensen over praten. Net als over Gendermonologen van gezelschap Raymi Sambo Maakt. Over de hele genderproblematiek, vanuit heel

persoonlijke verhalen. Ja, dan denk je: dat weet ik onderhand toch wel, maar dan krijg je toch nog een draai om je oren, een gewetensvolle trap na, een stomp in je onderbuik. Raymi Sambo, hij van All Stars, kan dat, vorig jaar gebeurde ook zo iets in Ik zeg toch sorry over slavernij. Ik ken mensen die huilend uit deze voorstelling kwamen.

Dat klinkt als heel relevant theater.

En daar is er meer van op Oerol. Zo was ik zaterdagavond laat bij de première van *Vlag* van Yousef Gnaoui en Likeminds. Hij is beter bekend als rapper Sef, maar ooit begon hij als theatermaker bij

datzelfde gezelschap en daar is hij nu weer terug. Met een voorstelling over de vlag, waar die voor staat, wat mensen dan wel zou moeten binden als zo'n lap textiel dat niet doet - omdat-ie omgekeerd is, bijvoorbeeld, zoals op de camouflage-uniformmouwen van Gnaoui en zijn muzikanten. Het speelt zich af in en om een container, met videoprojecties en al. Waarom moet dat eigenlijk op die mooie plek, de Nollekes, op dat tijdstip? Maar dan zie je hoe de ondergaande zon van de hemel op de achtergrond ook een soort vlag schept, met langzaam vervagende horizontale banen in het zwerk. Een prachtvondst, op locatie.

RECENSIE

Waling Dijkstra komt in Spannum tot leven

Gebeurtenis: *Wat bisto leaflik!?*, iepenloftspul Spannum **Gezien:** 8/6 in Spannum **Schrijver:** Dick Jansen **Regie:** Tineke Broers **Muziek:** CMV Oranje Spannum **Composities en muzikale leiding:** Thom Zigterman **Publiek:** 300 **Nog te zien:** 10 t/m 13 en 1 t/m 20 juni **Sterren:** ★★★★★

Wat bisto leaflik!? heet het iepenloftspul over de volksdichter Waling Dijkstra in Spannum, die hier vanaf zijn twintigste tot zijn veertigste met zijn moeder een bakkerij dreef. Maar zo leaflik was de verhouding tussen de toekomstige schrijver en het streng protestante dorp niet.

Hij vervloekte het bakkersvak en zij zijn vrijzinnige houding. Anderhalve eeuw later zijn de Spannumers niet kleinzerig en zelfs trots dat de man die de Friezen aan het lezen kreeg hier zijn carrière begon. Het 125-jarig bestaan van de Christelijke Muziekvereniging Oranje was een mooie aanleiding om de schrijvende bakkerszoon ruimhartig zijn gal te laten spuwen over de Spannumers van toen.

Toch is de titel van het stuk goed gekozen, want welke Fries kan niet het eerste couplet meezingen van het lieflijke 'Wat bisto leaflik, rizende simmermorn' ? Het staat na het Fries volkslied op twee. Verder dan het eerste couplet komt men meestal niet, zoals de zwierige, vlot gebekte Hantsje Pik (een romanfiguur van Dijkstra) fijn-tjes aantoot. Hij wisselt zijn vertellersrol af met twee heren in de hemel: de overleden Waling Dijkstra en zijn voormalige

collega Tjibbe Gearts van der Meulen. Met hun 'Winterjûne-nocht' liep dit duo destijds alle Fries dorpszaaltjes plat om het publiek te vermaken met versjes en stukjes. Een missie die de basis legde voor de Friese toneelcultuur.

Deze vertelconstructie is een handige vondst van schrijver Dick Jansen die zich wilde beperken tot Dijkstra's periode in Spannum, maar die toch ook wat kwijt wilde over zijn gevecht met de tijdgeest, zijn karakter en zijn betekenis voor de Friese cultuur. Dat loffelijk streven gaat wel eens ten koste van de dramatische kant van de voorstelling, De scènes waarin Waling worstelt met zijn omgeving, met de liefde en met de tegenslagen in zijn leven blijven enigszins schematisch, al zet Siebo Boersma de jonge schrijver overtuigend neer.

Door de subtiele afwisseling tussen vertelling en toneel en door het levendige ensemble-spel boeit de voorstelling toch van begin tot eind. Daarbij maakt de regie optimaal gebruik van het fantasierijke decor van Jaap Groen, met een podium van boeken, mega 'kiekjes' van het verleden en ruimte voor de natuur die in Dijkstra's werk zo'n grote rol speelt. Het cement in de voorstelling is zonder meer de muziek: prachtige, eigen composities, die soms filmisch, dan weer sferisch zijn en die gespeeld worden door een muziekkorps van professionele allure.

HANS BRANS

Een scène uit *Wat bisto leaflik!?* FOTO NIELS DE VRIES

Alara Adilow wint C. Buddingh'-prijs

ROTTERDAM Alara Adilow is de 36ste winnaar van de C. Buddingh'-prijs. De Amsterdamse dichter van Somalische afkomst kreeg de prijs voor haar poëziedebuut *Mythen en stoplichten*.

„Een bundel die een universum schept dat woekert, krimpt, sterft en zichzelf opnieuw uitvindt. Een fabelachtig debuut, waarin elk gedicht bol staat van de prachtige regels”, oordeelt de jury. Juryvoorzitter Sasja Janssen reikte de

prijs uit tijdens het slotprogramma van het 53e Poetry International Festival in Rotterdam.

Met deze debutantenprijs staat Adilow in een rij van winnaars die vervolgens grote literaire successen vierden, onder wie Joke van Leeuwen, Ilja Leonard Pfeijffer, Anna Enquist, Lieke Marsman, Ellen Deckwitz en Marieke Lucas Rijneveld. De prijs is vernoemd naar de bekende dichter Cornelis (Kees) Buddingh' (1918-1985) uit Dordrecht.